

УДК 37.013.74

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-102-3-358-370>

ПРОЄКТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

О. І. Чайка

ORCID 0000-0002-4317-9456

У статті розкриваються теоретичні основи проєктування процесу виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов, в основу якого покладено науковий метод моделювання; обґрунтовано технологію виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов, складовими якої є структурно, змістовно та функціонально пов'язані між собою усі компоненти полікультурності особистості: лінгвокультурологічні знання; полілінгвальна мовна свідомість; інтерсоціальні цінності; соціокультурна толерантність по відношенню до представників іншої культури; емоційна саморегуляція; міжкультурна комунікативна компетентність; культуротворча діяльність.

Теоретично обґрунтована структурно-змістовна модель процесу виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов має такі блоки: цільовий, представлений соціальним замовленням, метою і завданнями; концептуальний, представлений науковими підходами, закономірностями і принципами; змістовно-технологічний, представлений змістом освітнього процесу, формами, методами, технологіями, етапами та засобами; критеріально-результативний, що містить компоненти, критерії, показники та рівні сформованості.

Структура полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов представлена когнітивним, аксіологічним, комунікативним, саморегуляційним та культуротворчим компонентами та відповідними критеріями з показниками: світоглядно-пізнавальний (система лінгвокультурологічних знань; полілінгвальна свідомість; рівень володіння рідною та іноземними мовами); емоційно-ціннісний (система ціннісних орієнтацій; толерантність як прийняття цінностей іншої людини, іншої культури; налаштованість на діалог і співпрацю; емоційна саморегуляція в процесі міжкультурної комунікації); мотиваційно-комунікативний (позитивна мотивація до полікультурного розвитку; здатність до міжкультурного спілкування; уміння обирати стиль мовної поведінки в

полілінгвальному середовищі; діяльнісно-рефлексивний (здатність до використання технологій полікультурного виховання; здатність до професійної та особистої рефлексії, прагнення до самоосвіти, прагнення до професійного мовленнєвого та культурного саморозвитку); мовно-естетичний (сформованість естетичних почуттів та інтересу до вітчизняної та світової культури, художньо-естетична толерантність; уміння аналізувати художньо-естетичні цінності, дати художньо-естетичну оцінку літературним інішомовним текстам). На основі визначених критеріїв та аналізу наукових підходів схарактеризовано три рівні полікультурної вихованості майбутніх викладачів іноземних мов: високий (креативний), середній (репродуктивний), низький (адаптивний).

Ключові слова: *полікультурне виховання, проектування, моделювання, викладач іноземних мов, педагогічні умови, структурно-змістова модель, освітні технології, вищий заклад освіти.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У процесі глобалізації, розширення міжкультурних зв'язків між представниками різних країн виникають нові напрями у розвитку світової спільноти в рамках полікультурності, шанобливого ставлення до культурного різноманіття та культурних особливостей інших народів. Нове тисячоліття характеризується інтенсивністю контактів у всіх сферах: як у політичному, так і економічному, культурному, освітньому просторі. Немає таких країн, суспільств, які були б ізольовані від загальнолюдських досягнень світової культури, не переймали все те найкраще, що подарувала світові людська цивілізація і не ділячись натомість своєю. Цьому сприяють інтенсифікація контактів у різних сферах людської діяльності (політиці, економіці, культурі, освіті), так і стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасний ринок праці висуває нові вимоги до рівня підготовки фахівців, які мають здібності до самовдосконалення, саморозвитку, до творчого пошуку, лабільних (рухливих), які вміють нетрадиційно підходити до вирішення різних ситуацій в умовах роботи з людьми, що належать до різних культур і національностей, та виявляють установки міжкультурної толерантності під час ділового спілкування. Актуальність проблеми формування полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов обумовлюється низкою чинників: відкриттям кордонів України для іноземних громадян; можливістю вступу іноземних громадян до закладів вищої освіти нашої країни на конкурсних засадах; академічна мобільність та обмін студентами між освітніми установами різного рівня; відсутність толерантної моделі поведінки при взаємодії з представниками інших

національностей у межах освітнього процесу. Одним із завдань системи освіти на сучасному етапі є формування умінь будувати взаємовідносини між людьми на основі співробітництва та взаєморозуміння. А це є неможливим, якщо у студентів педагогічних спеціальностей не будуть сформовані якості, характерні для полікультурної особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам полікультурної освіти та виховання присвячені роботи низки науковців, зокрема Г. Богина, Б. Бенедик, Е. Верещагіна, Ю. Караулова, В. Махінова, І. Халєєвої, Г. Яцікевічус. Вивчення джерел дозволило зробити висновок, що полікультурна освіта – це складне та багатогранне спрямування освіти, яке постало як потреба світової спільноти у вирішенні проблем глобалізації, підготовки підростаючого покоління до життя у відкритому багатокультурному світі. Питанням мовної культури і міжкультурної взаємодії присвятили свої наукові доробки Ф. Бацевич, В. Демецька, Н. Миропольська, Р. Помірко, А. Паславська, О. Селіванова, Т. Скубашевська, на думку яких саме полікультурність визначає гуманістичну культуру міжнаціонального спілкування, що включає такі принципи, як от: не вважати мову, звичаї, традиції, етикет свого народу доскональними, а цінності інших народів – недоскональними; визнати ідею рівноцінності звичаїв та традицій всіх народів; у необхідних випадках дотримуватись звичаїв інших народів. Вища цінність, з погляду представників морально-етичного спрямування, у суспільстві – людина, її інтереси, духовні потреби, можливості розвитку, а головне багатство людини – досягнутий рівень культури.

Метою статті є проєктування процесу виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов в освітньому середовищі сучасного ЗВО.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Необхідність формування полікультурної особистості майбутніх викладачів іноземних мов зумовлено саме реаліями глобального світу, для ефективного функціонування в якому недостатньо вивчати і розуміти лише культуру країни мови, що вивчається, адже це характерно для існуючої системи вивчення іноземних мов. Необхідний принципово інший підхід до формування мовної полікультурної особистості – підхід, який базувався б на когнітивному, аксіологічному та комунікативно-рефлексивному рівнях осмислення як універсальних культурних концептів, що мають загальнолюдську цінність, так і на розумінні специфічного культурного характеру вираження даних концептів у різних етнокультурах. Тому ефективність процесу виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземної мови залежить, перш за

все від технологічно правильно організованого цілісного освітнього процесу у ЗВО.

Проектування процесу виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов передбачає звернення саме до моделювання, як одного з методів наукового пізнання, характеристика якого знаходить відображення у працях багатьох вітчизняних вчених (П. Бідюк, О. Гожий, О. Горбань, Н. Заверико, Н. Зимівець, І. Коваленко, О. Кустовська, Л. Мардахасєв, О. Поляновська, С. Харченко, І. Хижняк та ін.). В українському педагогічному словнику (Гончаренко, 1997) моделювання розуміється як проектування характеристик певного об'єкта на інший об'єкт, що спеціально створений для його вивчення, що має назву моделі. Д. Голлнік і Ф. Чінн розуміють полікультурну освіту як освітню стратегію, при якій культурний менталітет суб'єктів освіти розглядається як позитивний і головний в організації процесу навчання (Gollnik, 1990, с. 152).

Спираючись на теоретичні аспекти методу моделювання як опосередкованого пізнання, що припускає наявність двох систем – оригіналу і моделі, нами була науково обґрунтована й розроблена структурно-змістова модель виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов, яка представлена системно-функціональною єдністю блоків: (цільового, концептуального, змістовно-технологічного та критеріально-результативного); поетапною реалізацією процесу розвитку взаємопов'язаних когнітивного, аксіологічного, діяльнісного та рефлексивного компонентів полікультурності, що утворюють оновлену інтегративну особистісну професійну якість педагога-філолога з високим розвитком полілінгвальної мовної свідомості; сформованою системою лінгвокультурологічних знань; інтерсоціальних цінностей; наявності соціокультурної толерантності по відношенню до представників іншої культури; високим рівнем емоційної саморегуляції, міжкультурної комунікативної компетентності для застосування у подальшій культуротворчій, зокрема мовно-естетичній діяльності.

Цільовий блок представлений соціальним замовленням, метою, завданнями полікультурного виховання викладачів-філологів.

Метою проектування процесу виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов є виховання полікультурної особистості сучасного викладача-філолога з високим рівнем полілінгвальної мовної свідомості, системою лінгвокультурологічних знань та інтерсоціальних цінностей, міжкультурною комунікативною компетенцією; соціокультурною толерантністю, емоційною саморегуляцією та здатністю до культуротворчої діяльності

Завданнями проєктування процесу виховання полікультурності майбутніх учителів іноземних мов є: розвиток полілінгвальної мовної свідомості; формування системи лінгвокультурологічних знань; інтерсоціальних цінностей; виховання соціокультурної толерантності по відношенню до представників іншої культури; розвиток емоційної саморегуляції; формування міжкультурної комунікативної компетентності на основі рефлексивних умінь і адекватного самооцінювання; спонукання до постійного культурно-духовного розвитку та самореалізації у педагогічній і культуротворчій, мовно-естетичній діяльності.

Концептуальний блок моделі розкриває концепцію процесу професійного виховання майбутніх викладачів іноземних мов та формування у них високого рівня полікультурності через наукові *підходи* (системного, культурологічного, комунікативного рефлексивного та середовищного), *принципи* (загально дидактичні: системності; проблемності; самостійності та активності; зворотнього зв'язку; комунікації; інтерактивності; специфічні принципи глобальності культурно-освітнього процесу; полікультурної толерантності і інтеросвітньої перспективи; полікультурної ідентифікації та самоаудіалізації особистості), які реалізуються через діяльність (аудиторну, позааудиторну виховну роботу, науково-дослідницьку, виробничу практику та роботу із самоосвіти) на всіх етапах проєктування процесу виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов.

Змістовно-процесуальний блок визначає зміст, етапи та педагогічні умови проєктування процесу виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов.

Процес полікультурного виховання майбутніх викладачів іноземних мов відбувається як у процесі навчання через аудиторні заняття, семінари, консультації, роботу в проблемних і творчих групах, так і під час виховних заходів, самоосвітньої діяльності. До змісту полікультурної освіти включені навчальні програми, нормативні дисципліни, дисципліни за вибором студента, спеціальні курси (зокрема авторський інтегрований спецкурс «Полікультурна особистість викладача іноземних мов»), що реалізуються в процесі усіх видів освітньої діяльності.

Процесуальна складова цього блоку розкриває форми і методи виховання полікультурності майбутніх педагогів – філологів; ефективне використання таких інтерактивних форм і методів навчання, як рольові ігри, дискусії, драматизація, проєктні технології, презентації, інтернет-комунікація в освітньому процесі та поза аудиторній діяльності в процесі навчання іноземним мовам; створення стилю спілкування і взаємодії суб'єктів педагогічного процесу на принципах гуманізації, діалогу,

співпраці і співтворчості, що сприяє розвитку високого рівня полікультурності педагога-філолога (Alonso Alonso, 2016).

Технологія формування полікультурної особистості майбутніх викладачів іноземних мов має відображати елементи проблемності, наукового пошуку, самостійної роботи, спільної діяльності, надавати певної свободи діяльності викладача, орієнтуючи студентів на індивідуальну та групову самостійну творчість. Ця особливість створює умови для введення в технологію ряду інноваційних прийомів, які здатні вирішувати не тільки завдання вивчення декількох іноземних мов, а й формувати у студентів полікультурну компетентність. Ми вважаємо, що організовані завдання для студентів в умовах компетентнісного підходу будуть направляти їх наукову, самостійну активність, підвищувати внутрішню мотивацію.

До найбільш ефективних форм роботи із самоосвіти вчителів відносяться науково-проектна робота з певної педагогічної проблеми, участь в науково-практичних веб-конференціях, захист інноваційного проєкту, що сприяє активному оволодінню новими знаннями роботи з інформацією, формує вміння застосовувати інноваційні технології на практиці, сприяють творчому саморозвитку вчителя та забезпечують надалі шлях до вдосконалення його професійно-педагогічної діяльності.

На основі теоретичного аналізу сучасного стану проблеми нами було визначено *комплекс педагогічних умов*, що забезпечили ефективність процесу виховання полікультурності як важливої професійно-особистісної характеристики майбутнього викладача іноземних мов.

Комплекс педагогічних умов представлений дидактичними умовами, побудова процесу навчання іноземним мовам на принципі інтеграції навчальних дисциплін з наявністю полікультурного компонента у відповідності із завданнями і основними компонентами полікультурності; *виховними умовами* створення полікультурного освітнього середовища ЗВО; діалогічна взаємодія в процесі соціокультурної діяльності у позааудиторній роботі; акмеологічними умовами: мотивування та установка на полікультурний і полілінгвальний саморозвиток, готовність до опанування кількома мовами; розвиток саморефлексії набутих знань та саморегуляції вчинків з позицій норм і правил міжкультурної взаємодії засобом застосування і коуч-технологій.

Критеріально-результативний блок моделі представлено структурними компонентами полікультурності, критеріями, що дозволяють оцінити якість процесу та досягнутий результат на основі рівню, що відображає у динаміці сформованість цього інтегративного феномену. Структура полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов представлена когнітивним, аксіологічним, комунікативним

саморегуляційним та культуротворчим компонентами та відповідними критеріями з показниками: *світоглядно-пізнавальний* (система лінгвокультурологічних знань; полілінгвальна свідомість; рівень володіння рідною та іноземними мовами); *емоційно-ціннісний* (система ціннісних орієнтацій; толерантність як прийняття цінностей іншої людини, іншої культури; налаштованість на діалог і співпрацю; емоційна саморегуляція в процесі міжкультурної комунікації); *мотиваційно-комунікативний* (позитивна мотивація до полікультурного розвитку; здатність до міжкультурного спілкування; уміння обирати стиль мовної поведінки в полілінгвальному середовищі); *діяльнісно-рефлексивний* (здатність до використання технологій полікультурного виховання; здатність до професійної та особистої рефлексії, прагнення до самоосвіти, прагнення до професійного мовленнєвого та культурного саморозвитку); *мовно-естетичний* (сформованість естетичних почуттів та інтересу до вітчизняної та світової культури, художньо-естетична толерантність; уміння аналізувати художньо-естетичні цінності, дати художньо-естетичну оцінку літературним іншомовним текстам).

Критеріально-результативний блок моделі містить механізм аналізу і корекції проміжних результатів сформованості у студентів кожного з компонентів полікультурності, що передбачає здійснення таких функцій: аналізу – для зіставлення результатів вихованості полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов з вимогами соціального замовлення; моніторингу процесу виховання полікультурності – для виявлення позитивної динаміки вихованості компонентів полікультурності у студентів; комплексного ресурсного забезпечення, що включає розробку навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та діагностичного інструментарію щодо діагностики рівнів сформованості полікультурності.

Результатом реалізації моделі виступає порівнева сформованість структурних компонентів полікультурності, сформованої в процесі навчання іноземним мовам – що проявляється у полікультурному розвитку, як здатності здійснювати міжкультурну комунікацію на основі полілінгвальної мовної свідомості; сформованої системи лінгвокультурологічних знань; інтерсоціальних цінностей; наявності соціокультурної толерантності по відношенню до представників іншої культури; високим рівнем емоційної саморегуляції, міжкультурної комунікативної компетентності для застосування у подальшій культуротворчій, зокрема мовно-естетичній діяльності.

На основі визначених критеріїв та аналізу наукових підходів схарактеризовано три рівні полікультурної вихованості майбутніх

викладачів іноземних мов: креативний (високий), репродуктивний (середній), адаптивний (низький).

Окреслені блоки структурно-змістовної моделі виховання полікультурності майбутніх викладачів іноземних мов знаходяться в тісному взаємозв'язку і припускають їх поетапну (мотиваційно-цільовий етап, інформаційно-технологічний етап та результативно-коригувальний етап) комплексну реалізацію в цілісному освітньому процесі педагогічного закладу вищої освіти, що забезпечує ефективність визначених етапів реалізації технології виховання полікультурності у майбутніх викладачів-філологів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, теоретично обґрунтовано і спроєктовано структурно-змістову модель виховання полікультурності у майбутніх викладачів іноземних мов має забезпечити креативний рівень сформованості усіх компонентів полікультурності та якостей полікультурної особистості майбутнього викладача-філолога, таких як гуманність, установка на загальнолюдські цінності, діалогічне мислення, толерантність, багатокультурна ідентичність.

Розроблена структурно-змістова модель забезпечує формування таких важливих компетентностей у структурі нової полікультурної – мовної особистості майбутнього викладача іноземних мов як поліконцептуальна, полілінгвістична та комунікаційно-технологічна. Завдяки упровадженій технології формування полікультурності особистості сучасного викладача-філолога в цілісний освітній процес сучасного закладу вищої освіти, значно розширено культурологічний, лінгвістичний та комунікативний досвід, сформовано здатність засобами іноземної мови орієнтуватися в концептосферах універсального та етнокультурного типів, що сприяють розвитку її готовності та здатності до активної продуктивної співпраці з представниками полікультурного світу в умовах глобалізації та інформатизації сучасного світу.

Література

1. Gollnik D. M., Chinn P. C. Multicultural education in a pluralistic society. Columbus, OH : Merrill, 1990. 327 p.
2. Giroux H. A. Doing the Cultural Studies: Youth and the Challenge of Pedagogy. Harvard Educational Review. 1994. № 3 (Vol.64). P. 278–308. Harvard.
3. Супрунова Л. Л. Национально-региональный компонент содержания общего образования в структуре поликультурного образования: Развитие личности в образовательных системах Южно-Российского региона. Ростов-на-Дону : РГПИУ, 2000. 246
4. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. Київ : Вища школа, 1982. 215 с.

5. Професійна освіта: словник: навч. посіб. уклад. С. Гончаренко, та. ін; за ред. Н. Ничкало. Київ : Вища шк., 2000. 380 с.
6. Краткий психологический словарь / сост. Л. А. Карпенко. Ростов на Дону : Феникс, 1998. 512 с.
7. Антонюк Р. І. Ціннісні орієнтації у світлі концепції полікультурної (інтеркультурної) освіти в Україні та за кордоном *Проблеми освіти: наук.-метод. зб.* Київ, 2004. *Вип.* 35. С. 40–50.
8. Бакум З. П. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.* Серія: Педагогіка. 2014. № 1. С. 44-49.
9. Бухлова Н. В. Сутнісний зміст поняття «Самоосвітня компетентність». *Наукова скарбниця освіти Донеччини.* 2008. № 1. С. 4.
10. Пожидаєва О. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до консультативної діяльності. *Наукові записки.* 2012. № 6. Сер. Психолого-педагогічні науки. С. 133–139.
11. Костюшко Ю. О. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя до міжособистісної взаємодії в ситуації конфлікту: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2005. 263 с.
12. Дубич К. В. Особистісно орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Рівне, 2007. 267 с.
13. Зеленська О. Професійно значимі якості викладача іноземної мови у ВНЗ. *Вісн. Львів. ун-ту.* Сер. Педагогіка. 2009. *Вип.* 25, Ч. 3. С. 79-86.
14. Довгополова Я. В. Формування толерантних відносин студентів у полікультурному середовищі вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук Харків : Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2007. 206 с.
15. Jessner. U. Emerging multilingual awareness in educational contexts: From theory to practice. *Canadian Modern Language Review.* 2015. 72(2). 157–182.
16. Alonso Alonso, R. Crosslinguistic Influence in Second Language Acquisition. Clevedon: Multilingual Matters. P. Athanasopoulos, 2016.

References

1. Gollnik, D. M., &Chinn, P. C. (1990) Multicultural education in a pluralistic society, 327. Columbus, OH: Merrill (eng).
2. Giroux, H. A. (1994). Doing the Cultural Studies: Youth and the Challenge of Pedagogy. *Harvard Educational Review*, 3 (Vol.64), 278–308. Harvard (eng).
3. Cuprunova, L. L. (2000). *Natsyonalno-regionalnyi komponent sodержaniya obshchego obrazovaniya v strukture polikulturnogo obrazovaniya: Razvitie lichnosti v obrazovatelnykh sistemakh Yuzhno-Rossiyskogo regiona [The national-regional component of the content of general education in the structure of multicultural education. Personal development in the educational systems of the South Russian region]*, 246. Rostov-na-Donu: RHPU (rus).

4. Voitko, V. I. (Ed.). (1982). *Psykhologichnyi slovnyk [Pedagogical Dictionary]*, 215. Kyiv: Vyshcha shkola (ukr).
5. Honcharenko, S. et al. (2000). *Profesiina osvita: slovnyk: navch. posib. [Vocational education: dictionary: textbook]*, 380. N. Nychkalo (Ed.). Kyiv: Vyshcha shkola (ukr).
6. Karpenko, L. A. (1998). *Kratkyi psykhologhycheskyi slovar [A short psychological dictionary]*, 512. Rostov na Donu: Fenyks (rus).
7. Antoniuk, R. I. (2004). Tsinnisni oriientatsii u svitli kontseptsii polikulturnoi (interkulturnoi) osvity v Ukraini ta za kordonom [Value orientations in the light of the concept of multicultural (intercultural) education in Ukraine and abroad]. *Problemy osvity: nauk.-metod. zb.*, 35, 40–50. Kyiv (ukr).
8. Bakum, Z. P. (2014). Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh dyzaineriv [Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future designers]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seria: Pedahohika, 1*, 44–49. (ukr).
9. Bukhlova, N. V. (2008). Sutnisnyi zmist poniattia "Samoosvitnia kompetentnist" [The essence of the concept of "Self-educational competence"]. *Naukova skarbnitsia osvity Donechchyny, 1*, 4 (ukr).
10. Pozhydaieva, O. V. (2012). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnykh sotsialnykh pedahohiv do konsultativnoi diialnost [Pedagogical conditions of preparation of future social pedagogues for consultative activity]. *Naukovi zapysky, 6*, 133–139. Ser. Psykholoho-pedahohichni nauky (ukr).
11. Kostyushko, Yu. O. (2005). *Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnoho vchytelia do mizhosobystisnoi vzaiemodii v sytuatsii konfliktu [Pedagogical conditions of preparation of the future teacher for interpersonal interaction in a conflict situation]*. (Candidate of Pedagogical Sciences Thesis), 263. Zhytomyr (ukr).
12. Dubych, K. V. (2007). Osobystisno oriientovane vykhovannia studentiv v umovakh sotsiokulturnoho seredovyscha vyshchoho navchalnogo zakladu [Person-oriented education of students in the socio-cultural environment of higher education]. (Candidate of Pedagogical Sciences Thesis), 267. Rivne (ukr).
13. Zelenska, O. (2009). Profesiino znachymi yakosti vykladacha inozemnoi movy u VNZ [Professionally significant qualities of a foreign language teacher in a university]. *Visn. Lviv. un-tu. Ser. Pedahohika, 25, Ch. 3*, 79–86 (ukr).
14. Dovhopolova, Ya. V. (2007). *Formuvannia tolerantnykh vidnosyn studentiv u polikulturnomu seredovyschi vyshchoho navchalnogo zakladu [Formation of tolerant relations of students in the multicultural environment of higher education]*. (Candidate of Pedagogical Sciences Thesis), 206. Kharkiv: Kharkiv. nats. un-t im. V.N. Karazina (ukr).
15. Jessner, U (2015). Emerging multilingual awareness in educational contexts: From theory to practice. *Canadian Modern Language Review, 72(2)*, 157–182 (eng).
16. Alonso Alonso, R. (ed.), 2016). *Crosslinguistic Influence in Second Language Acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters. Athanasopoulos, P. (eng).

ПРОЕКТИРОВАНИЕ ПРОЦЕССА ВОСПИТАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОСТИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

О. И. Чайка

В статье раскрываются теоретические основы проектирования процесса воспитания поликультурности будущих преподавателей иностранных языков, в основу которого положен научный метод моделирования; обоснована технология воспитания поликультурности будущих преподавателей иностранных языков, составляющими которой являются структурно, содержательно и функционально связанные компоненты поликультурности личности: лингвокультурологические знания; полилингвальное языковое сознание; интерсоциальные ценности; социокультурная толерантность по отношению к представителям другой культуры; эмоциональная саморегуляция; межкультурная коммуникативная компетентность; культуротворческая деятельность

Теоретически обоснована структурно-содержательная модель процесса воспитания поликультурности будущих преподавателей иностранных языков и ее блоки: целевой, представленный социальным заказом, целями и задачами; концептуальный, представленный научными подходами, закономерностями и принципами; содержательно-технологический, представленный содержанием образовательного процесса, формами, методами, технологиями, этапами и средствами; критериально-результативный, содержащий компоненты, критерии, показатели и уровни сформированности.

Структура поликультурности будущих преподавателей иностранных языков представлена когнитивным, аксиологическим, коммуникативным саморегуляционным и культуротворческим компонентами и соответствующими критериями с показателями мировоззренчески-познавательного (система лингвокультурологических знаний; полилингвальное сознание; уровень владения родным и иностранными языками); эмоционально-ценностный (система ценностных ориентаций; толерантность как принятие ценностей другого человека, другой культуры; настроенность на диалог и сотрудничество; эмоциональная саморегуляция в процессе межкультурной коммуникации); мотивационно-коммуникативный (положительная мотивация к поликультурному развитию; способность к межкультурному общению; умение выбирать стиль языкового поведения в полилингвальной среде); деятельностно-рефлексивный (способность к использованию технологий поликультурного воспитания; способность к профессиональной и личной рефлексии, стремление к самообразованию, стремление к профессии, речевому и культурному саморазвитию); языково-эстетический (сформированность эстетических чувств и интереса к отечественной и мировой культуре, художественно-эстетическая толерантность; умение анализировать художественно-эстетические ценности, давать художественно-эстетическую оценку литературным иноязычным текстам). На основе определенных критериев и анализа научных подходов определены уровни поликультурной воспитанности будущих преподавателей

иностранных языков: высокий (креативный), средний (репродуктивный), низкий (адаптивный).

Ключевые слова: поликультурное воспитание, проектирование, моделирование, преподаватель иностранных языков, педагогические условия, структурно-содержательная модель, образовательные технологии, высшее учебное заведение.

DESIGNING THE PROCESS OF UPBRINGING THE MULTICULTURALISM OF FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES

O. I. Chaika

The article reveals the theoretical foundations of designing the process of upbringing the multiculturalism of future teachers of foreign languages, which is based on the scientific method of modeling; the technology of upbringing the field of culture of future teachers of foreign languages has been substantiated, the components of which are structurally, substantively and functionally connected all the components of the polyculturality of an individual: linguoculturological knowledge; polylingual linguistic consciousness; intersocial values; sociocultural tolerance towards representatives of another culture; emotional self-regulation; intercultural communicative competence; cultural activity

A theoretically substantiated structural-content model of the process of upbringing the multiculturalism of future teachers of foreign languages, its constituent blocks: target, represented by a social order, goals and objectives, conceptual, represented by scientific approaches, laws and principles; content-technological, represented by the content of the educational process, forms, methods, technologies, stages and means; criterion-effective, containing components, criteria, indicators and levels of formation. The structure of multiculturalism of future teachers of foreign languages is represented by cognitive, axiological, communicative, self-regulatory and cultural-creative components and the corresponding criteria with indicators of worldview and cognitive (system of linguocultural knowledge; multilingual consciousness; level of knowledge of native and foreign languages); emotional-value (system of value orientations; tolerance as acceptance of the values of another person, another culture; mood for dialogue and cooperation; emotional self-regulation in the process of intercultural communication); motivational and communicative (positive motivation for multicultural development; ability for intercultural communication; ability to choose the style of linguistic behavior in a multilingual environment) activity-reflective: (ability to use technologies of multicultural education; ability for professional and personal reflection, striving for self-education, striving for a profession speech and cultural self-development); linguistic and aesthetic (the formation of aesthetic feelings and interest in domestic and world culture, artistic and aesthetic tolerance; the ability to analyze artistic and aesthetic values, give an artistic and aesthetic assessment of literary foreign language texts). Based on certain criteria and analyzes of the upbringing of future teachers of foreign languages: high (creative), medium (reproductive), low (adaptive).

Key words: Multicultural education, design, modeling, teacher of foreign languages, pedagogical conditions, structural-content model, educational technologies, higher educational institution.

Чайка Оксана Ігорівна – доцент кафедри романо-германських мов і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП України) (м. Київ, Україна). E-mail oxana.chaika@yahoo.es

Чайка Оксана Игоревна – доцент кафедри романо-германских языков и перевода Национального университета биоресурсов и природопользования Украины (НУБіП України) (г. Киев, Украина). E-mail oxana.chaika@yahoo.es

Chaika Oksana Ihorivna – Associate Professor of the Department of Romance Germanic Languages and Translation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine). E-mail: oxana.chaika@yahoo.es